

Dječje likovne radionice u Puli

Anđelić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:302318>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

DJEČJE LIKOVNE RADIONICE U PULI
ZAVRŠNI RAD

PULA, 2021.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

LUCIJA ANĐELIĆ

DJEČJE LIKOVNE RADIONICE U PULI
ZAVRŠNI RAD

JMBAG: 0303070459

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij, Predškolski odgoj

Predmet: Metodika likovne kulture

Znanstveno područje: Umjetničko područje

Znanstveno polje: Likovna umjetnost

Znanstvena grana: Likovna pedagogija

Mentor: doc.art Breza Žižović

PULA, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Lucija Anđelić**, kandidatkinja za prvostupnika odgojitelja predškolske djece ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Lucija Anđelić** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom ***Dječje likovne radionice u Puli*** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore naveden način nepotražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

_____

Sadržaj

UVOD	2
1. DJEČJI CRTEŽ	3
1.1 Razvojne faze dječjeg crteža	4
1.1.1 Faza šaranja	5
1.1.2 Faza predsheme i sheme	6
1.1.3 Faza realističnijeg prikazivanja	7
1.2 Znakovi likovne nadarenosti	9
2. LIKOVNO STVARALAŠTVO DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI	10
2.1 Likovne tehnike i njihova primjena u dječjem vrtiću	10
2.2 Dobrobiti likovnog stvaranja na osobni razvoj djeteta	16
2.3 Kako poticati i razvijati likovnost kod djeteta predškolske dobi	18
3. LIKOVNE RADIONICE U PULI	20
3.1 STUDIO ARTIĆ PULA- Likovno kreativna radionica	21
3.2 UDRUGA BIRIKINA PULA	24
3.3 ART STUDIO PULA	27
3.3 Likovne radionice LILIE BATEL	29
4. ZAKLJUČAK	33
5. LITERATURA	34
6. POPIS SLIKOVNOG MATERIJALA	36
SAŽETAK	38
SUMMARY	39

UVOD

“Svako je dijete umjetnik. Problem je ostati umjetnik nakon odrastanja”

Pablo Picasso

Crtanje je prirodan postupak za svu djecu. Od djetinjstva djeca počinju eksperimentirati s alatima za crtanje i bilježiti oznake na papiru, a kako rastu, ti znakovi počinju poprimati značenje. Svako je dijete različito i ovisno o motoričkom stupnju razvoja, ali isto tako i iskustvu, ono se razvija svojim tempom u svemu, pa tako i u likovnom izražavanju.

Kreativne aktivnosti pomažu potaknuti prirodnu znatiželju djeteta i stvoriti njegovo vlastito putovanje u istraživanju, otkrivanju i razvoju. Štoviše, izvrsna je zabava koju mogu provoditi zajedno sa svojim skrbnicima što ojačava povezanost djeteta i skrbnika. Kreativnost je produžetak prirodne želje djeteta za dijeljenjem i komunikacijom, pomaže djeci da razviju socijalne vještine, govor i mišljenje.

Završni rad sastoji se od tri poglavlja. Prvo poglavlje opisuje dječji crtež; kada dijete počinje „crtati“; koje su faze razvoja dječjeg crteža te na koji način možemo prepoznati nadarenost u likovnom stvaranju kod djeteta. Drugo poglavlje opisuje likovno stvaralaštvo djeteta predškolske dobi; koje se sve likovne tehnike koriste u predškolskim ustanovama; koje su dobrobiti likovnog izražavanja za razvoj djeteta, te kako možemo poticati likovno stvaralaštvo kod djeteta od najranije dobi. Treće poglavlje opisuje likovne radionice koje postoje u gradu Puli i na koji način oni ostvaruju suradnju s djetetom i roditeljima i kako potiču likovno stvaralaštvo djece.

1. DJEČJI CRTEŽ

Iz promatranja dječje spontane likovne aktivnosti proizlazi uvjerenje da će se prirodni talent svakog djeteta razviti ako ima dovoljno slobode, vremena i raznolikog materijala za izražavanje (Čudina-Obradović,1991). U dvadesetom stoljeću fenomen dječjeg crtanja postaje objektom interesa mnogih učitelja, pedagoga i psihologa. Bodulić (1982:28) u svojoj knjizi *Umjetnički i dječji crtež* ističe da su: „*djeca i prije nego što su se pedagozi i psiholozi zainteresirali za njihov izraz, crtala izvan vrtičkih i školskih prostora, spontano, bez pedagoškog rukovođenja, na pijesku i zemlji, ili na pločicama ulica*“. Djeca za crtački izraz nisu imala nikakve obrasce (umjetnička djela ili sheme). Jedini izvor, od kojeg su djeca polazila i polaze, jest njihov osjećaj (emocionalni intenzitet), znanje o objektivnoj stvarnosti i mogućnosti izvedbe (motirička vještina).

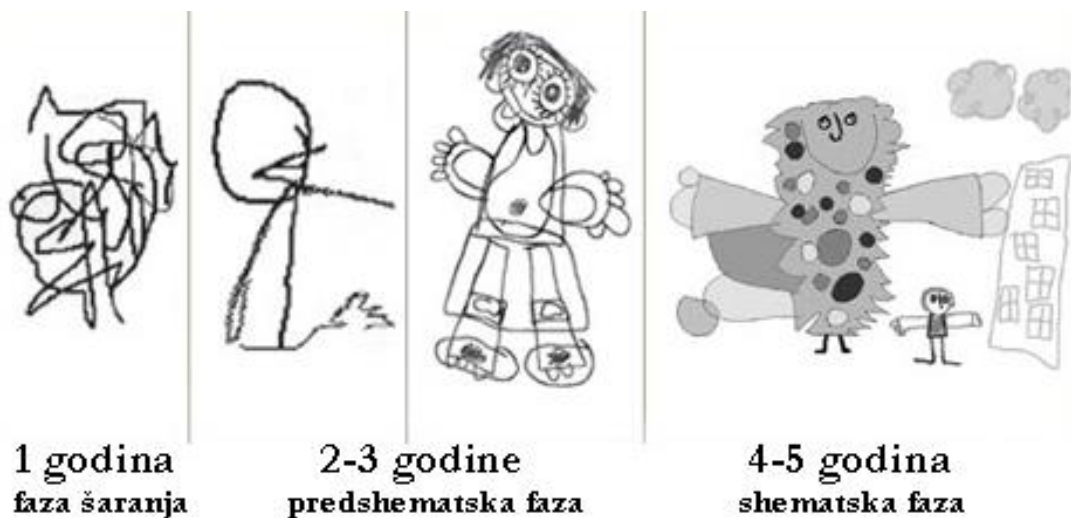
Djeca mogu crtati predmet i u odsutstvu predmeta; po sjećanju, a mogu i predmete crtati na osnovi slobodnog misaonog kolaža- po mašti (Bodulić, 1982).Na taj slobodan stvaralački način, sva djeca svijeta mogu se likovno izražavati. Napuštanje tvrdog i konvencionalnog pristupa likovnoj umjetnosti pripisuje se „ocu kreativnog likovnog poučavanja“, Franku Cizeku, koji je krajem 19. i početkom 20. stoljeća u Beču prepoznao vrijednost i autentičnost likovnog stvaralaštva djece te je metodom omogućavanja poticajne stvaralačke okoline poticao djecu da rade prema vlastitoj mašti (Balić-Šimrak, 2011).

Dijete je u stalnom razvoju te na njega sredina može imati ogroman utjecaj, stoga je dječji crtež postao interesantan liječniku, sociologu, pedagogu, psihologu i likovnim umjetnicima. Liječnik je zainteresiran za djecu s mentalnim i motoričkim poteškoćama te likovni izričaj takovm djetetu postaje terapija. Sociolog će kroz dječji crtež pratiti socijalizaciju djeteta, te će mu u tom poslu mnogo pomoći sve ono što dijete spontano očituje crtačkim izražavanjem. Psihologa će najviše interesirati razvoj i projekcija dječje psihe u crtežu i drugim oblicima likovnog izražavanja. Likovne umjetnike oduševiti će originalnost i čari koje u sebi nosi dječje likovno izražavanje (Bodulić, 1982). Bodulić (1982:29) ističe: „*djetinjstvo, stvaralačka sloboda i umjetnost riječi su istog značenja. I kad prestanemo biti djeca, kad se našim očima i našoj svijesti ukazuju granice stvarnog svijeta odraslih ljudi, vraćamo se u djetinjstvo kao izvoru stvaranja, prvotnoj slici svih naših mogućnosti*“.

1.1 Razvojne faze dječjeg crteža

Kao što dijete otkriva biljku (boju, miris, oblik, rast), tako otkriva i ono što se nalazi na papiru, platnu ili u prostoru. Dijete percipira likovno djelo na svoj način, prema svom stupnju intelektualnog razvoja, od konkretnog likovnog mišljenja prema apstraktnom (Petrač, 2015). Proučavanje dječjeg likovnog izražavanja stvar je novijeg vremena, u kojem se dijete počinje promatrati u svim njegovim izražajnim fazama. Crtanje u konačnici postaje djetetov način izražavanja svog razumijevanja svijeta i svih stvari koje su mu važne (Mcilroy, 2020). Dječji crtež prolazi kroz tri razvojne faze, a to su faza šaranja, faza predsheme i sheme, te faza realističnijeg prikazivanja.

Slika 1. Razvojne faze dječjeg crteža (prema autoru Matošina Borbaš S.)
Izvor: https://www.ringeraja.hr/clanak/razvoj-djecjeg-crteza_1246.html
(Pristupljeno: 15.05.2021.)

1.1.1 Faza šaranja

Kada dijete zamijeti da olovka i kreda ostavljaju trag na podlozi, ono želi taj trag ponoviti. Motorička aktivnost, pokret ruke i grafički učinak ga iznenađuje, veseli i potiče. Prve šare su velike i često usmjerene u srodnom pravcu. To je uvjetovano time što dijete, u početku razvoja pokretnosti ruke, ruku pokreće najprije vješto iz ramena, a kasnije u laktu i šaci, a najkasnije savladava pokrete mišića i zglobova prstiju (Bodulić, 1982).

Bodulić (1982: 30) napominje: „kada dijete može vješto pokretati ruku u ramenu, laktu i šaci, onda će nastati i manje okrugle i ravne šare; pojavit će se točka i mrlja“.

Slika 2. Faza šaranja

Izvor: <https://empoweredparents.co/child-development-drawing-stages/> (Pristupljeno: 15.05.2021).

U prvim šarama je uvijek prisutan krug, nemoguće je naći pravokutnik, kvadrat ili neki složeniji oblik. Šaranja je, u početku isključivo motorička aktivnost, bez svjesnog htijenja da se nešto konkretno prikaže. Stoga je vrlo važno da dijete od najranijeg djetinjstva šara s ciljem da pokrene misao te istu zadrži u kontinuiranoj aktivnosti i da se postepeno razvija. Važno je djetetu u fazi šaranja ponuditi što više različitih formata papira, kao i različita sredstva i materijale za crtanje. Kada se na

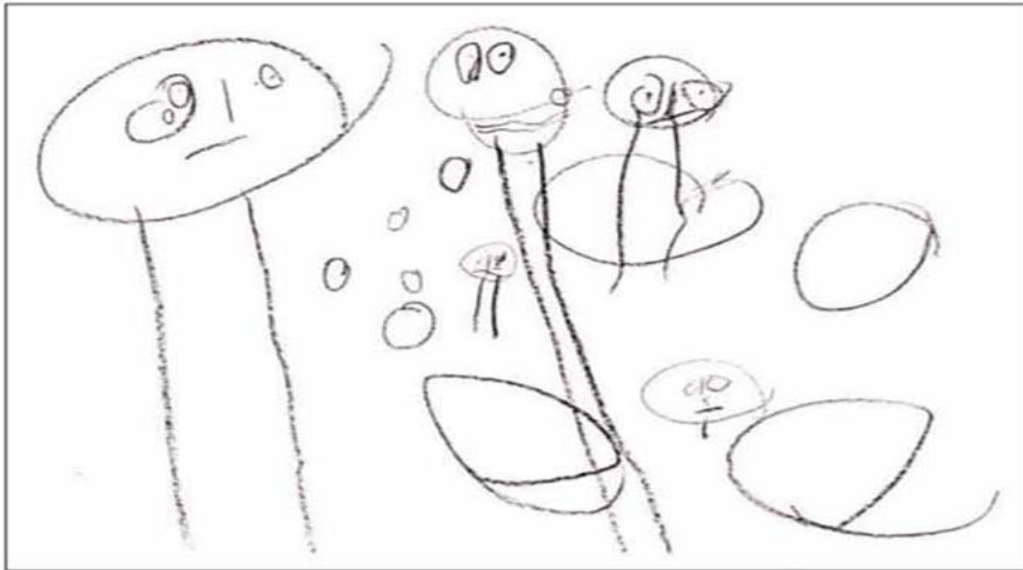
kraju faze šaranja pojavi svjesna namjera da dijete nešto nacrtá, onda je to gotovo uvijek čovjek, jer dijete najprije dolazi u kontakt sa svojim roditeljima (Bodulić, 1982).

1.1.2 Faza predsheme i sheme

Dijete pri crtanju čovjeka, ocrtava krug, koji nama izgleda kao glava, ali dijete u njega svrstava sve što sačinjava čovjeka, dakle i trup, pa onda taj crtež postaje **predshema** za shematsko crtanje ljudskog lika. Bodulić (1982:30) ističe: „*lik nacrtanog čovjeka je u početku samo krug u kojem su zabilježeni neki dijelovi lica (najprije oči), a onda se na taj krug nadovezuju ekstremiteti (ruke i noge)*“. Dijete najprije zapaža ruke jer su stalno u pokretu, te dijelove lica; naročito oči i usta i zato ih prije i upamti. Krug za malu djecu može značiti simbol za čvrsto tijelo koje se kreće na smirenoj i neodređenoj crtačkoj podlozi (Bodulić, 1982).

Faza predsheme tipična je za djecu u dobi od 2 do 3 godine:

- Crteži postaju složeniji, iako su obično nerealni
- Djeca će uglavnom koristiti svoje omiljene boje, umjesto da predmete predstavljaju u točnim bojama
- Crteži ljudi vrlo su jednostavni s nekoliko značajki
- Predmeti na crtežima lebde u svemiru, nisu usidreni
- "Ljudi punoglavca" nacrtani su s vrlo velikom glavom na malom tijelu s ispruženim rukama.

Slika 3. Pred-shematski prikaz: „Obiteljski portret“

Izvor: <https://funchildhood.com/a-childs-drawing/> (Pristupljeno: 10.05.2021.)

1.1.3 Faza realističnijeg prikazivanja

Na osnovi obogaćenog vizualnog iskustva dijete je sada u stanju pojmovno upotpuniti ljudski lik i druge likove i motive na papiru. Ono će ih sada udruživati s nekim ili nečim. Dijete će u ovoj fazi sada početi pričati crtežom. Bodulić (1982:31) ističe: „dijete će u ovoj fazi stvaranja moći uspostavljati vezu između lika čovjeka, kuće, puta, stabla, životinje, brda i sunca“. Tako će taj crtež iz faze nabiranja preći u likovno pričanje“. Crtež će se sadržajno obogatiti i postati nacrtana proširena rečenica. Dijete ne zna pisati do sedme godine života, stoga će ovaj izraz nadomjestiti nedostatak mogućnosti pisanja dječjih misli. Dijete će svoj misaoni svijet pretočiti u likovne vizije.

Bodulić (1982:32) ističe da će: „dječje slikovito, konkretno mišljenje u dobi od 3. do 8. godine života, biti puno neistina, arhaično i nepotpuno, a takav će biti i njegov likovni iskaz. Dijete će u ovoj fazi više crtati srcem nego umom“.

Slika 4. Faza realističnijeg prikazivanja crteža

Izvor: <https://plasticenglish.wordpress.com/drawing-development-in-children/>

Pristupljeno: 16.05.2021.

Likovni iskaz će se u ovoj fazi temeljiti više na emocionalnom intenzitetu doživljaja i zatečenom znanju i iskustvu, a manje na bogatom vizualnom iskustvu, znanju i stvarnoj slici objektivne stvarnosti. Zato će odraslima izgledati da ti crteži imaju puno grešaka, no to neće biti greške već stvarne zatečene mogućnosti djeteta u određenoj fazi njegovog psihofizičkog razvoja.

1.2 Znakovi likovne nadarenosti

Djeca vole umjetnost. Likovna aktivnost je savršena aktivnost koja im omogućuje da budu kreativni, izraze se i zabave. Za djecu je to izvrsna obrazovna prilika koja im pomaže da razviju svoje umjetničke talente i vještine. Mašta igra vrlo važnu ulogu u kreativnom razvoju djeteta. Maštarije i zamišljeni svjetovi prvi su koraci do kreativnosti koje dijete poduzima. Znakovi likovne nadarenosti uglavnom su opisi vanjskog ponašanja i vidljivih karakteristika djeteta. Likovno talentirana djeca (Čudina-Obradović, 1991:129):

- pokazuju veći raspon u izboru tema
- likovno su razvijenija daleko više od svojih vršnjaka
- imaju neobično razvijenu maštu
- sposobnija su da prikažu pokret na slici
- djeca nadarena za umjetnost razvijaju želju i sposobnost prikazivanja ljudi i drugih subjekata iz svog okruženja u ranijoj dobi od druge djece
- sposobnija su da postignu suptilnosti u uporabi boje, kontrasta
- spremna su da istražuju nove materijale za likovno izražavanje
- percepcija im je više vizualno orijentirana i zapažanje preciznije
- suprotno od prosječnog djeteta koje voli osamljenu likovnu aktivnost, ona traže objašnjenja i poučavanje
- pokazuju naročit razvoj u nekoliko pravaca; sposobnost u stvaranju oblika, grupiranja, prikaza pokreta i upotrebe boje
- njihova mašta ima prepoznatljivu kvalitetu
- imaju povjerenja u svoje ideje i ne nalaze potrebu za kopiranjem
- većina ove djece crta i prije druge godine života - obično od petnaest mjeseci ako im se pruži prilika

2. LIKOVNO STVARALAŠTVO DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI

Likovno stvaralaštvo kod djece predškolske dobi izrazito je bitno za djetetov rast i razvoj. Sloboda rukovanja različitim materijalima na organski i nestrukturiran način omogućuje djetetu istraživanje svijeta oko sebe i eksperimentiranje. Ta umjetnička nastojanja i samostalna istraživanja nisu samo zabavna, već i edukativna.

2.1 Likovne tehnike i njihova primjena u dječjem vrtiću

Pod pojmom likovne tehnike podrazumijevamo materijale kojim se oblikuje i način upotrebe i oblikovanja materijala (Jakubin, 1990). U dječjem vrtiću, skoro svaka soba dnevnog boravka sadrži likovni centar. U likovnom centru djetetu su ponuđene razne likovne tehnike pomoću kojih dijete samostalno ili uz pomoć odgojitelja izražava svoje misli, osjećaje i ideje. Dječji vrtić je mjesto gdje se dijete i po prvi put susreće s određenim likovnim tehnikama kao što su; ugljen, tuš-pero...Djeca već od mlađe jasličke dobi počinju koristiti olovke u boji, flomastere, tempere i pastele na papiru te uočavaju boje, oblike, i sadržaj koji određena tehnika pruža.

Likovnih tehnika ima mnogo, a u predškolskim ustanovama najčešće djeca koriste i primjenjuju slijedeće tehnike:

- *KREDA*

U predškolskim ustanovama djeca koriste krede većinom za ocrtavanje vanjskog prostora vrtića. Krede dolaze u raznim bojama, što omogućuje djeci, da kroz igru prepoznaju određene boje. Krede se koriste i u hodniku vrtića ili sobi dnevnog boravka na pločama ili naljepnicama za pisanje s kredom.

Slika 5. Krede u boji

Izvor: <https://www.bestproducts.com/parenting/kids/g1227/colored-sidewalk-chalk/>
(Pristupljeno:18.05.2021.)

- *UGLJEN*

Osnovna je karakteristika ugljena izvanredna mekoća, koju uvjetuje prašnjava struktura materijala. Njime se mogu izvlačiti crte različite debljine i intenziteta (Jakubin, 1990). Kad se ugljen položi na podlogu svojom širinom, dobiju se plohe različitih tonских vrijednosti – od blijedosivih do crnih tonova. Da bi se crteži sačuvali, potrebno ih je fiksirati tekućim fiksativom.

Slika 6. Tehnika ugljen

Izvor: <https://sites.google.com/site/1bgelsirijeka/likovni-radovi?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1> (Pristupljeno 18.05.2021.)

- FLOMASTER

Za razliku od kemijskih olovaka, flomasteri se proizvode u svim bojama i nekim njihovim nijansama. Boje su vrlo intenzivne, ali mogu vrlo ugodno djelovati jer su transparentne (prozirne). Crtež flomasterima na bijeloj površini djeluje prozračno i vedro (Jakubin, 1990). Flomasteri se proizvode u širokom rasponu, od onih s vrlo tankim filcevima do filceva širine 1cm i više. Široki flomasteri vrlo su pogodni za ispunjavanje ploha ili za ispunjavanje većih natpisa, plakata. Flomasteri su jedna od likovnih tehnika koju djeca najčešće i najviše koriste u dječjem vrtiću.

Slika 7. Tehnika crtanja flomasterima

Izvor: <https://www.everypixel.com/image-10944452882194001844> (Pristupljeno: 18.05.2021)

- PASTEL

Pastel je po svome karakteru vrlo sličan ugljenu i kredi, ali uz mekoću i nježnost pastelom dobiva se jedna nova kvaliteta a to je boja. Najčešće se pastel oblikuje u štapiće (Jakubin, 1990). Pastel se u dječjim vrtićima nudi već i djeci jasličke dobi s obzirom na strukturu i lakoću baratanja po papiru.

Slika 8. Tehnika crtanja-Pastel

Izvor: <https://artpassiononline.com/oil-pastels-different-from-crayons-in-several-ways/> (Pristupljeno: 18.05.2021)

- AKVAREL

Jakubin (1990:96) ističe da su: „*akvarelne boje prozirne i prozračne, te se tom prozračnošću i slikanjem boje preko boje mogu dobivati tonovi izvanredne profinjenosti, lakoće i nježnosti*“. U dječjem vrtiću korištenjem tehnike akvarela djeca razvijaju finu motoriku šake korištenjem i baratanjem kistom po papiru i upoznaju se s šarenom paletom boja. Isto tako razvijaju preciznost korištenja vode i boja za postizanje određene nijanse boje.

Slika 9. Tehnika slikanja-Akvarel

Izvor: <https://blog.ooly.com/paint-watercolor-rainbows-and-then-zentangle-them> (Pristupljeno: 18.05.2021)

- TEMPERA

Riječ tempera dolazi od srednjovjekovne latinske riječi temperare, što znači miješati. Temperama se može slikati na raznim podlogama; na drvetu, papiru, staklu ili platnu. Temperu djeca u dječjim vrtićima, rado odabiru za svoje likovne aktivnosti zbog intenzivnih boja, te je jedna od tehnika koju prepoznaju i iz obiteljskog doma (Jakubin, 1990).

Slika 10. Tehnika slikanja- Tempera

Izvor: https://maslacak.com.hr/wp-content/uploads/2021/02/7_likovna_aktivnost_temperom_542020.jpg (Pristupljeno: 18.05.2021)

- KOLAŽ

Kolaž dolazi od francuske riječi collage što u prijevodu znači lijepljenje. Kolaž označava slikarsku tehniku u kojoj koristimo materijale različitih kolorističkih i teksturalnih vrijednosti, koje rezanjem, trganjem i lijepljenjem nanosimo na plohu (Jakubin, 1990).

Slika 11. Kolaž papir

Izvor: <https://www.artbarblog.com/contact-paper-collage/> (Pristupljeno: 18.05.2021)

- GLINAMOL

Glinamol je umjetna masa koja se proizvodi u tvornici, a može se nabaviti u specijaliziranim trgovinama ili knjižarama. Kada se glinamol osuši, stvrdne se, pri čemu dobiva čvrstoću.

Slika 12. Glinamol

Izvor: <https://octagonarts.org/event/art-camp-clay-glass-canvas-june-10-13/>(Pristupljeno: 18.05.2021)

- PLASTELIN

Plastelin je obojena umjetna masa. Proizvodi se u svim bojama sunčeva spektra, te u crnoj i bijeloj. Vrlo je pogodan za modeliranje i djeca ga često koriste u vrtićima (Jakubin, 1990).

Slika 13. Plastelin

Izvor: <https://depositphotos.com/stock-photos/play-clay.html>(Pristupljeno: 18.05.2021)

2.2 Dobrobiti likovnog stvaranja na osobni razvoj djeteta

Likovni izraz djece jest specifičan način izražavanja u kojem se očituje njihov likovni senzibilitet, ali ne i svjesno umjetničko htijenje, kao kod likovnog izražavanja odraslih. U dječjim samostalnim likovnim ostvarenjima odražava se najprije igra materijalima i priborom za likovni izraz, a kasnije i svjesno htijenje da se nešto nacrti (Bodulić, 1982). Sloboda rukovanja različitim materijalima na organski i nestrukturiran način omogućuje istraživanje i eksperimentiranje. Ta umjetnička nastojanja i samostalna istraživanja nisu samo zabavna, već i edukativna. Stoga se kod djece putem likovnog izražavanja i stvaranja razvijaju tjelesne i psihomotorne, umjetničke, kognitivne i emocionalne funkcije: (Rymanowitz, 2015)

- **Fina motorika-** Držanje kista tako da daje željene tragove, izrezivanje papira u određene oblike, crtanje bojom ili kontrolirano istiskivanje ljepila iz bočice, sve to pomaže razvoju djetetove fine motorike i kontrole materijalima. Hvatanje olovaka, bojica, krede i kistova pomaže djeci da razviju svoje fine motoričke mišiće. Ovaj će razvoj pomoći djetetu u pisanju, zakopčavanju kaputa i drugim zadacima koji zahtijevaju kontrolirane pokrete
- **Kognitivni razvoj-** Kreativne aktivnosti pomažu vašem djetetu da razmišlja, uspostavlja veze i rješava stvari za sebe. Umjetnost može djeci pomoći u učenju i vježbanju raznih vještina (prepoznavanje boja, miješanje boja, osjetilno razlikovanje raznih teksturnih materijala ...).Pomoću likovne umjetnosti djeca mogu vježbati vještine kritičkog mišljenja čineći mentalni plan ili sliku onoga što namjeravaju stvoriti i slijedeći svoj plan
- **Matematičke vještine-** Djeca mogu učiti, stvarati i početi razumijevati pojmove poput veličine, oblika, uspoređivanja, brojanja i prostornog zaključivanja
- **Jezične sposobnosti-** - Umjetnost nadilazi verbalni jezik i pruža mogućnost izražavanja osjećaja koji se inače ne bi mogli izraziti govorom. Dok djeca opisuju svoje likovne radove, kao i svoj proces, razvijaju jezične vještine. Taj razvoj može se potaknuti aktivnim slušanjem i postavljanjem otvorenih

pitanja. To je također izvrsna prilika za učenje novih riječi i bogaćenje njihovog rječnika

- **Samopoštovanje-** Djeca koja zajedno sudjeluju u likovnoj aktivnosti razmjenjuju informacije što pomaže u učenju primanja kritika i pohvala od drugih (Hall, 2016)
- **Senzorika-** Uključivanje u kreativne aktivnosti pomaže djetetu da razvije svoje sposobnosti promatranja, sposobnost slušanja uputa, istraživanja različitih tekstura, prepoznavanja različitih mirisa
- **Koncentracija-** Kreativnost gradi povjerenje djeteta da iskuša nova iskustva i aktivnosti, gradi njegovu ustrajnost i strpljenje i pomaže mu da razvije vlastite ideje

2.3 Kako poticati i razvijati likovnost kod djeteta predškolske dobi

Predškolske godine idealno su vrijeme za poticanje kreativnosti i kreativnog izražavanja. Utjecaj koji likovno izražavanje može imati na život djeteta je vrlo pozitivan jer od rane dobi počinje se njegovati prirodna znatiželja i ljubav prema zabavi i učenju. Promicanje kreativnosti i poticanje kreativnog izražavanja kroz okruženje i materijale presudno je za razvoj djeteta predškolske dobi. Važno je da roditelji i odgojitelji u predškolskim ustanovama nude djeci širok spektar mogućnosti za istraživanje, dodirivanje, manipuliranje i eksperimentiranje različitim materijalima.

U dječjim vrtićima prevladavaju slobodne aktivnosti nad organiziranim i artikuliranim zanimanjima. U okviru slobodnih aktivnosti djeca se mogu uz ostale igre igrati i likovnim materijalima: crtati, slikati, modelirati i graditi. Iz tog razloga je poželjno da djeci budu uvijek vidljivi i dostupni likovni materijali, kako bi oni samoinicijativno i samostalno mogli koristiti ponuđeno. U vrtićima je poželjno imati i centar likovne aktivnosti kako bi dijete uočilo i prepoznalo mjesto gdje se može uz ostale centre aktivnosti umjetnički izražavati na papiru (Bodulić, 1982). U slobodnim aktivnostima dijete samo bira motiv i posve ga samostalno oblikuje. Tu dolazi do izražaja potpuna spontanost djeteta, njegovi interesi i emocionalna privrženost motivu.

Postoji mnogo načina kako poticati kreativnost i likovno stvaralaštvo kod djeteta predškolske dobi, a najvažnije od svega je da bilo kakav dječji uradak uvijek pohvalimo i da ne kritiziramo već da s djetetom razgovaramo o onome što je dijete istaknulo na papiru. Neki od načina kako možemo poticati djetetovu maštu i likovnost:

- Poticajna okolina- Važno je u obiteljskom domu ali i u predškolskim ustanovama svakodnevno nuditi djetetu razne materijale i poticaje pomoću kojih će ono samostalno razvijati kod sebe osjećaj za maštu i stvaranje
- Izbjegavati uspoređivati radove djece- Izražajne sposobnosti nisu izravno povezane s razvojem djeteta; svako se dijete na papiru izražava drugačije i to treba uvažavati¹

---

¹ Izvor: <https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&u=https://www.brighthorizons.com/family-resources/tell-me-about-your-picture-children-and-their-artwork&prev=search&pto=aue>

- Pružiti nadahnuće- djeca ne vole slijediti upute, vole sama istraživati i naći ono što vole. Stoga je najbolje pružiti djetetu motivirajuću okolinu kako bi ono samostalno odabralo što mu se najviše sviđa i što želi ponovno ponavljati. Ako su djeca nadahnuti umjetnošću treba im ponuditi razne materijale kako bi odmah mogla kanalizirati svoje emocije i želje na papir. Važno je imati na umu da ako dijete ne zna osobito crtati ili slikati, potrebno je njegovu želju i strast poštivati (Todorović, 2020)
- Posjete umjetničkim aktivnostima- Postoje brojne umjetničke aktivnosti koje se održavaju posebno za djecu; koncerti, izložbe; ulične predstave; kazališta; i likovne radionice, pomoću kojih djeca od rane dobi mogu usvajati osjećaj za kreativnost i maštu i isprobavati svoje umjetničke vještine i izvan obiteljskog doma (Sandres, 2015)
- Pohvala- kada dijete proizvede vlastito umjetničko djelo, važno je odvojiti vrijeme da se pohvali djetetov trud. Zbog toga i u obiteljskom domu i u predškolskim ustanovama stavljamo dječje radove na zidove da im pokažemo da cijenimo njihovu kreativnost i uloženi trud. Ovo su ključni trenuci gdje se kod djeteta razvija pozitivan osjećaj o samome sebi i stvara samopouzdanje za daljnje aktivnosti i rad.

3. LIKOVNE RADIONICE U PULI

Kreativne radionice za djecu predškolske, školske ali i odrasle dobi predstavljaju jedan poseban segment pedagogije gdje individua može istraživati i stvarati svijet oko sebe na drugačiji način. U predškolskim ustanovama vrlo rijetko postoje umjetničke ili likovne radionice gdje bi djeca doživljajno i iskustveno mogla predočiti razne teme u stvaralaštvo; poput lončarstva (izrada keramičkih posuda od gline), izrada freske, i mnogih drugih. Zbog toga izvanvrtičke likovne i umjetničke aktivnosti pružaju djetetu uvid u neki novi svijet i stvaranje, pružajući pritom razne mogućnosti i teme širokog spektra. Ono što je svakako zanimljivo istaknuti i na čemu bi trebalo raditi u predškolskim ustanovama, a i izvan nje, jest projektni oblik likovne nastave. Djeca će u takvom obliku nastave, surađujući zajedno, jednu odabranu temu doživljajno iskusiti i vidjeti iz više kutova. Potom će svoje iskustvo prenijeti na papir ili ga oblikovati raznim likovnim tehnikama (glina, glinamol...) i tako najbolje zapamtiti

Osobno sam razgovarala s muzejskom pedagoginjom Tinom Širec i voditeljicom keramičkih radionica za osobe s cerebralnom paralizom Jadrankom Ostić koje su istaknule važnost izvaninstitucijskih radionica na razvoj djeteta predškolske, ali i školske dobi. Uloga muzeja, radionica, kazališta poticajno utječe na spoznajni, emocionalni, govorni i tjelesni razvoj djeteta. Ono što nedostaje i na čemu bi svakako trebalo poraditi jest veća povezanost i suradnja predškolskih ustanova s muzejima i kazalištima. To je jedan od integriranih načina učenja gdje bi dijete doživljajno, iskustveno moglo doživjeti i proživjeti razne teme iz svijeta koje ga okružuju, te istu tu suradnju povezati i s roditeljima koji su ključni čimbenici u stvaranju kreativnih navika kod djeteta. Cilj je i svrha muzeja, kazališta, kina stvoriti kod djeteta osjećaj da je to mjesto zabave i kvalitetno provedenog slobodnog vremena. U istraživanju grada Pule i likovnih radionica koje se tamo mogu pronaći, naišla sam na nekoliko zanimljivih radionica, izložaba i galerija koje kvalitetno, stručno i profesionalno prenose znanje i važnost likovnog izražavanja na djeci pristupačan način.

3.1 STUDIO ARTIĆ PULA- Likovno kreativna radionica

Likovno kreativna radionica ArtiĆ djeluje i radi pri Udruzi za stvaralačku aktivnost djece i odraslih More, te je primarno namijenjena djeci, ali kroz zanimljive i edukativne tečajeve crtanja i slikanja također i za jednodnevne kreativne radionice za odrasle.

Slika 14. Studio „Artić“- Pula

Izvor: <https://www.glasistre.hr/pula/krenuli-upisi-u-artice-596230> (Pristupljeno: 20.08.2021)

Likovna pedagoginja i umjetnica Sanja Simeunovic Bajec uporno i predano educira generacije predškolske i školske djece koja su odabrala likovnost kako područje njihova posebnog interesa. Svojom pričom „Artić“ otkriva svijet razigranog dječjeg doživljaja i likovne igre koja je važan i nezamjenjiv alat u pokretanju cjelokupnog intelektualnog i motoričkog mehanizma djeteta od najranije dobi do odrastanja. Uvođenjem u zanimljive teme i korištenjem različitih materijala te rješavanjem problema koje sam likovni proces donosi, Sanja potiče kod djece divergentno mišljenje, a time i kreativnost i maštu.

U „Artiću“ djeca su slobodna koristiti razne likovne tehnike, pritom stavljajući na papir vlastite ideje i spoznaje o svijetu oko sebe; potičući ih kroz igru i priču na

kreativnost i maštovitost. Kroz ovakav način rada djeca uče da su umjetnost i kreativnost sastavni dio života, a to uče na zabavan način.

Osobno sam se zaputila u likovno kreativnu radionicu „Artić“, gdje sam se upoznala sa osnivačicom Sanjom; koja mi je pokazala prostor i pružila priliku da prisustvujem jednoj od mnogobrojnih dječjih radionica. Bila sam prisutna na likovnoj radionici u kojoj je Sanja s djecom radila dvije teme: Kamperi i sladoledni kup (suhim pastelama). Djeci su uvijek ponuđene dvije do tri teme te dijete prema svojim interesima izabire onu koja mu se u tom trenutku najviše sviđa. Pristup djetetu je individualan. U razgovoru s djecom primjetila sam da izrazito vole dolaziti na radionice; da su upoznata s raznim likovnim tehnikama; znaju ih prepoznati i imenovati te da vrlo rado stvaraju kreativne radove na papiru.

Slika 15. Tema: Sladoledni kup (tehnika: suhe paste) Izvor: fotografirao autor rada

Uočila sam da su djeca koncentrirana na ono što rade, te da imaju naviku čuvanja i održavanja čistim pribor za rad. U razgovoru djeca su mi otkrila da najviše vole raditi akvarelom, temperama, glinom, slikati na svili ili platnu; te da obožavaju izrađivati razne stvari od recikliranih materijala. Tijekom radionice u prostoru je vladala vesela atmosfera; djeca su pomagala jedan drugome, komentirala, te davala osvrt na svoje a i tuđe radove. Posebno me dojmilo kako svatko od njih vidi istu temu na drugačiji način.

Slika 16. Tema: Kamperi
Izvor: fotografirao autor rada

Tri puta godišnje djeca imaju izložbe, nakon čega svoje radove nose kući. U Japanu su osvojili nagradu, za psihološku temu "Čarobna šuma" i "Kako sebe vidiš u ogledalu".

3.2 UDRUGA BIRIKINA PULA

Udruga Bikina udruga je za poticanje kreativnosti i multikulturalnosti. Od 2007.godine djeluje neobično društvo kreativnih ljudi kojima je zajednička igra, stvaranje, istraživanje, gluma, ples, pjevanje i još štošta drugo! U udruzi Birikina provode se razni programi:

- MALI BIRIKININ TEATRIN- kazalište za najmlađe (2+) organizirane kratke dramske igre za cijelu obitelj
- ART DAY - art dan u prostoru Udruge organiziran s ciljem kvalitetnog provođenja vremena djece i članova obitelji
- BIMBO CLUB- specijalizirani klub za čuvanje djece na vjenčanjima
- PREDSTAVE ZA DJECU:"Zvezdica padalica i veselo društvo", "Pustolovine Harlekina i Colombine", "Zlatokosa i tri medvjeda", "Princeza Žabarica", "Snjeguljica: Istinita priča o čarobnom ogledalu"; "Mala sirena", "Aladin", "Tajna 5. elementa", "CipolinaBirikina", "Graškolino", "Ivica i Marica: tajna čarobne knjige", "Avanture Pipi Duge čarapić", "Tko je Vidku sašio košuljicu", "Ivan u Zemlji kolača 1,2,3", "Gospodar otpada", "Mužikanti z Berma"

Slika 17. Udruga Birikina

Izvor: <https://www.facebook.com/UdrugaBirikinaPula> (Pristupljeno: 20.08.2021.)

Zbog epidemiološke situacije, s Udrugom Birikina povezala sam se putem e-maila te iz odgovora na moja pitanja saznala neke osnovne informacije o njima i njihovom radu s djecom.

- Kada je i tko je osnovao udrugu Birikina?

Udruga Birikina Pula je osnovana 16.06.2007., osnivačica i kreativna voditeljica Udruge Birikina Pula je Vesna Mileta Laković, odgojiteljica.

- Kojim se sve materijalima koristite na radionicama?

U Udruzi nemamo klasičnu likovnu radionicu, već kreativno stvaralačku. U radu se koriste otpadni ekološki i prirodni neoblikovani materijali poput kartonskih tuljaka, plastičnih boca od kojih se izrađuju novi primjenjivi predmeti, oblutci, školjke, oblikovana stakalca, drvca, te nadalje tempere, ugljen, pastele, brašno+voda=ljepilo, ljepilo, glina, plastelin...

Slika 18. Udruga Birikina

Izvor: <https://www.facebook.com/UdrugaBirikinaPula> (Pristupljeno:20.08.2021.)

- Zašto je važno da djeca polaze izvan-nastavne aktivnosti?

Radi jačanja i građenja, usmjeravanja njihovog karaktera, autentičnosti. Od velike je važnosti da dijete samostalno pokazuje interes za određenim aktivnostima, te da u radionicu dođe uz podršku roditelja. Postoji i sociološki aspekt, a to je upoznavanje novih prijatelja, pripadnost zajednici (grupi), osjećaj prihvaćanja koji se postepeno gradi u radionicama.

- Na koji način motivirate djecu?

Igrom, samoinicijativnom igrom, planiranim aktivnostima, uključivanjima djece u stvaranje rasporeda, planiranjem terenskog sata (posjete kulturnim ustanovama Grada Pule).

- Kako djeca reagiraju i što najviše vole raditi?

Postepeno se kroz mjesec opuštaju u novoj sredini, te kroz svakodnevne ponuđene aktivnosti pokazuju određeno zanimanje. U dramskoj grupi djeca se najviše vole kostimirati te izrađivati scenografiju s voditeljicom.

- Kako ste se u ovo vrijeme (korone) snašli?

Djelomično smo imali grupe u prostoru Udruge gdje inače djelujemo, koliko nam je bilo dopušteno. Rad preko Zooma nismo prakticirali upravo iz razloga što su naše radionice koncipirane na fizičkoj igri i radu, no članovi Udruge snimali su niz serija bakopričalica i kreativnih radionica koje možete popratiti na našoj Youtube stranici Udruga Birikina Pula.

PEDAGOŠKA GODINA 2021./2022. – TJEDNE AKTIVNOSTI

PONEDJELJAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PETAK
17:00 – 18:30 PIPILOTA DRAMSKA GRUPA ZA JUNIORE (4-6 god.)	17:00 – 18:30 ZVUKOVIMA HARMONIKE GLAZBENO INSTRUMENTALNA GRUPA	17:00 – 17:45 SIMFONIJA GLAZBAONICA ZA MIĆE (PREDŠKOLSKA DOB)	17:00 – 18:30 OFICINA LITERARNO KREATIVNA RADIONICA	ART DAN KREATIVNA RADIONICA ZA CIJELU OBITELJ MALI TEATRIN 17:00 – 19:00 MALO DJEČJE KAZALIŠTE, PRIPOVIJEDANJE PRIČA (AKTIVNOSTI ĆE SE ODRŽAVATI SVAKI DRUGI PETAK)
19:00 – 20:30 MALI ČUVARI PRIRODE EKO-KREATIVNA GRUPA		18:00 – 19:00 SIMFONIJA GLAZBENA GRUPA (ŠKOLSKA DOB)	19:00 – 20:30 UNIKA STVARALAČKA PLETIONICA I ŠIVARONICA (ŠKOLSKA DOB)	

 UDRUGA BIRIKINA PULA

Slika 19. Raspored radionica Udruge Birikina

Izvor: <https://www.facebook.com/UdrugaBirikinaPula> (Pristupljeno:20.08.2021.)

3.3 ART STUDIO PULA

Udruga Art studio osnovana je u veljači 2008. godine sa željom njezinih članova da potaknu slobodno, kreativno i kulturno izražavanje djece, mladeži, zaposlenih i nezaposlenih, umirovljenika, djece s poteškoćama u razvoju te osoba s posebnim potrebama. Udruga Art studio sedam godina zaredom u srpnju i kolovozu organizira prepoznatljivu manifestaciju - "Dani stvaralaštva" koju čine različiti programi, od radionica, izložbi, humanitarnog programa "arT-SHIRT" do radionica za najmlađe "Mali stvaraoci/ Piccoli creativi". Manifestacija se održava u Puli, Vodnjanu, Medulinu, Pomeru i Banjolama, a okuplja umjetnike, profesionalce, ali i amatere, osobe s posebnim potrebama, umirovljenike i djecu. Udruga Art studio ovom manifestacijom povezuje tradicionalno i moderno, ali uvijek uvažavajući kulturnu baštinu Istre. To je jedinstvena prilika vrlo šarolikoj populaciji sudionika da iskažu svoje stvaralačko umijeće. Stoga mnogi manifestaciju smatraju stvaralačkim pokretom koji na jednom mjestu okuplja snažnu masu kreativnih umova, a od 2012. godine u tom pravcu odgaja i najmlađe.

Slika 20. Art Studio Pula- „Dani stvaralaštva“ u Vodnjaju
Izvor: <https://www.facebook.com/Art-studio-Pula-224009097631784/> (Pristupljeno: 25.08.2021).

Slika 21. Dani stvaralaštva u Vodnjaju
Izvor: <https://www.facebook.com/Art-studio-Pula-224009097631784/> (Pristupljeno: 25.05.2021.)

Radovi koji proizađu iz svih radionica predstavljaju se na završnoj izložbi čitave manifestacije u pulskoj Gradskoj knjižnici i čitaonici kojom se tradicionalno Dani stvaralaštva i zatvaraju. Tada svi polaznici dobivaju diplome o sudjelovanju, a radove nastale na radionicama preuzimaju nakon zatvaranja izložbe u rujnu.

Također u sklopu svog djelovanja Udruga za promicanje stvaralaštva Art studio, u suradnji sa Školom za odgoj i obrazovanje i Osnovnom školom Kaštanjer, pokrenula je keramičke, likovne i kreativne radionice namijenjene djeci iz redovne Osnovne škole Kaštanjer i Škole za odgoj i obrazovanje koju pohađaju djeca s teškoćama u razvoju. Projekt pod nazivom **"Zajedno"** zapravo predstavlja održavanje zajedničkih izvannastavnih i besplatnih aktivnosti kroz koje su se povezala djeca iz redovne škole i njihovi vršnjaci s poteškoćama u razvoju. Namjera je da kroz keramičke, kreativne i likovne radionice djeca iz Osnovne škole Kaštanjer razviju senzibilitet prema vršnjacima i svojim sugrađanima s poteškoćama u razvoju, dok se djeca iz Škole za odgoj i obrazovanje, sudjelujući u radu redovne grupe, osjećaju sposobnima i prihvaćenima.

3.3 Likovne radionice LILIE BATEL

Lilia Batel, dugogodišnja je pedagoška djelatnica koja je u svom bogatom životnom pozivu odgojila mnoge generacije i usmjerila ih na put umjetnosti, likovnosti, svijeta mašte i kreativnosti, naučivši ih da je zapravo sve moguće. Lilia Batel iza sebe ima bogato iskustvo rada kao odgojitelj, mentor i savjetnik studentima. Iza sebe broji 12 nagrada na nivou cijelog svijeta i tri diplomatska rada.

Njezina nova izložba „Evolution“ nastavak je prošlogodišnje izložbe „Bolla di Sapone“ gdje je stavljen naglasak na zagađenje i na potrebu promjene. „Čovjek budućnosti“ mora pronaći planetu, ne van već unutar sebe. Čovjek mora promatrati, mijenjati, naučiti, shvatiti, prihvatiti sve „znakove“ i „simbole“ koje nam priroda nudi. Priroda i životinjski svijet su pravi učitelji života. U osobnom razgovoru s Liliom Batel ona je istaknula i napomenula da su: „životinje „majstori emocija“ koje bi svi mi trebali pratiti, prikazati i prihvatiti kao npr: vjernost, prijateljstvo, intuicija, gibkost, oštrina, promicavost, nježnost, nesebičnost, krhkost, nesigurnost. Naša planeta je predivna i fantastična te bi je trebali više cijeniti i biti zahvalni što smo tu, prisutni u ovom

trenutku. Trebamo znati uživati u ovoj sreći, sreći jer smo živi“ Na izložbi je izloženo 278 radova i 21 skulptura od spužve. Uz skulpture od spužve izložene su i simbolički one najbitnije fotografije koje prezentiraju ljepotu naše planete.

Slika 22. Stablo Pajasan (Malezija)

Slika 23. Plaža

Izvor: fotografirala autorica rada

Slika 24. Ljepota neba (ptice,oblaci)

Slika 25. Morsko dno

Izvor: fotografirala autorica rada

Slika 26. Špilja i pustinja

Slika 27. Tundra

Izvor: fotografirala autorica rada

Slika 28. Tundra Slika

29. Mjesec

Izvor: fotografirala autorica rada

Slika 30. Radišni mravi

Slika 31. Centralna Afrika

Izvor: fotografirala autorica rada

4. ZAKLJUČAK

Za dijete je kreativno izražavanje najprirodnija stvar na svijetu. Rođeni su znatiželjni, željni otkrivanja i istraživanja svoje okoline, a to čine prirodno kroz kreativni izričaj. Dopustiti im da izraze svoje kreativne instinkte pomoću medija boje, bojica, ljepila, taktilnih i prirodnih materijala, pokreta, mimike, drame, igranja uloga, pjevanja ili plesa, također bi trebalo biti najprirodnija stvar na svijetu jer potiče bitne vještine i olakšava učenje. Dopuštajući im da budu znatiželjni i kreativni istraživači potiče se razvoj njihovih vitalnih kognitivnih sposobnosti, poput matematike i jezika, ali i razvoj niz drugih vještina, uključujući rješavanje problema, znanstvenu misao i tjelesne i emocionalne vještine. Za djecu je važno da kreativnim izričajem pokažu svoje osjećaje i da se nauče nositi s njima.

Djeca su prirodno znatiželjna. Od trenutka kada steknu kontrolu nad svojim udovima, rade na tome da se predstave svijetu kako bi vidjeli kako to sve funkcionira. Istražuju, promatraju i oponašaju, pokušavajući shvatiti kako stvari funkcioniraju i kako kontrolirati sebe i svoje okruženje. Ovo neograničeno istraživanje pomaže djeci da uspostave veze u svom mozgu, pomaže im u učenju, a i zabavno je. Kreativnost je prirodna aktivnost koja podržava ovu besplatnu igru kod djece. Sloboda manipuliranja različitim materijalima na organski i nestrukturiran način omogućuje istraživanje i eksperimentiranje. Ti kreativni poduhvati i istraživanje nisu samo zabavni, već i obrazovni. Likovni izričaj omogućuje mladima da vježbaju širok raspon vještina koje su korisne ne samo za život, već i za učenje.

Djeci je potrebno mnogo mogućnosti za kreativnu igru i kreativno razmišljanje, stoga je važno pružati im aktivnosti koje se temelje na njihovim interesima i idejama. To znači naučiti kako pažljivo slušati ono što djeca govore. Biti kreativan više je od crtanja ili slikanja. Tu je i fotografija, glazba, izleti, rad sa žicom, glinom, papirom, drvom, vodom ili sjenama. Mogućnosti su beskrajne. Važno je dati djeci puno vremena za istraživanje materijala i ostvarivanje njihovih ideja. To uključuje vrijeme za razmišljanje o tome kako planirati, projektirati, konstruirati, eksperimentirati i revidirati projektne ideje.

5. LITERATURA

Knjige:

BODULIĆ, V. (1982) Umjetnički i dječji crtež. Priručnik za odgojitelje i nastavnike. Zagreb: Školska knjiga

ČUDINA-OBRAĐOVIĆ, M. (1991) Nadarenost- razumijevanje, prepoznavanje razvijanje. Zagreb: Školska knjiga

JAKUBIN, M. (1990) Osnove likovnog jezika i likovne tehnike. Priručnik za likovnu kulturu. Zagreb

PETRAČ, L. (2015) Dijete i likovno-umjetničko djelo. Metodički pristupi likovno-umjetničkom djelu s djecom vrtićke i školske dobi. Zagreb: Alfa d.o.o

PETEH, M. (2003) Radost stvaranja. Zagreb: Alineja

Internet stranice:

BALIĆ ŠIMRAK, A. (2010) Predškolsko dijete i likovna umjetnost [Online] Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124737> Pristupljeno: 15.05.2021.

BORBAŠ, MATOŠINA, S. (2020) Razvoj dječjeg crteža [Online] Dostupno na: https://www.ringeraja.hr/clanak/razvoj-djecjeg-crteza_1246.html Pristupljeno: 15.05.2021.

CANJI, I. (2020) ChildDrawing [Online] Dostupno na: <https://funchildhood.com/a-childs-drawing/>

MCILROY, T. (2020) The Stages of Drawing Development in Children: 0-6 Years [Online] Dostupno na: <https://empoweredparents.co/child-development-drawing-stages/> Pristupljeno: 15.05.2021.

RYMANOWICZ, K. (2015) The art of creating: Why art is important for early childhood development [Online] Dostupno na: https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&tl=hr&u=https%3A%2F%2Fwww.canr.msu.edu%2Fnews%2Fthe_art_of_creating_why_art_is_important_for_early_childhood_development&anno=2&prev=search Pristupljeno: 16.05.2021.

SANDRES, M. (2015) 5 Ways To Encourage Our Children To Be Creative[Online]

Dostupno na:

<https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&tl=hr&u=https%3A%2F%2Fwww.informedfamilies.org%2Fblog%2F5-ways-to-encourage-children-to-be-creative&anno=2&prev=search> Pristupljeno: 25.05.2021.

TODOROVIĆ, D. (2020) 5 Ways to EncourageYourChild to Becomean Artist [Online]

Dostupno na:

<https://translate.google.com/translate?hl=hr&sl=en&tl=hr&u=https%3A%2F%2Fwww.lifehack.org%2F423947%2F5-ways-to-encourage-your-child-to-become-an-artist&anno=2&prev=search> Pristupljeno: 25.05.2021.

6. POPIS SLIKOVNOG MATERIJALA

Slika 1. Razvojne faze dječjeg crteža https (Izvor:

https://www.ringeraja.hr/clanak/razvoj-djecjeg-crteza_1246.html)

Slika 2. Faza šaranja (Izvor: <https://empoweredparents.co/child-development-drawing-stages/>)

Slika 3. Pred-shematski prikaz „obiteljski portret“ (Izvor: <https://funchildhood.com/a-childs-drawing/>)

Slika 4. Faza realističnijeg prikazivanja crteža (Izvor: <https://plasticenglish.wordpress.com/drawing-development-in-children/>)

Slika 5. Krede u boji (Izvor: <https://www.bestproducts.com/parenting/kids/g1227/colored-sidewalk-chalk/>)

Slika 6. Tehnika-ugljen (Izvor: <https://sites.google.com/site/1bgelsirijeka/likovni-radovi?tmpl=%2Fsystem%2Fapp%2Ftemplates%2Fprint%2F&showPrintDialog=1>)

Slika 7. Tehnika crtanja-flomasteri (Izvor: <https://www.everypixel.com/image-10944452882194001844>)

Slika 8. Tehnika crtanja-pastel (Izvor: <https://artpassiononline.com/oil-pastels-different-from-crayons-in-several-ways/>)

Slika 9. Tehnika slikanja-akvarel (Izvor: <https://blog.ooly.com/paint-watercolor-rainbows-and-then-zentangle-them/>)

Slika 10. Tehnika slikanja-tempera (Izvor: https://maslacak.com.hr/wp-content/uploads/2021/02/7_likovna_aktivnost_temperom_542020.jpg)

Slika 11. Kolaž papir (Izvor: <https://www.artbarblog.com/contact-paper-collage/>)

Slika 12. Glinamol (Izvor: <https://octagonarts.org/event/art-camp-clay-glass-canvas-june-10-13/>)

Slika 13. Plastelin (Izvor: <https://depositphotos.com/stock-photos/play-clay.html>)

Slika 14. Studio „Artić“ Pula (Izvor: <https://www.glasistre.hr/pula/krenuli-upisi-u-artice-596230>)

Slika 15. Tema: Sladoledni kup (tehnika:suhe pastele) (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 16. Tema: Kamperi (tehnika: suhe pastele) (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 17. Udruga Birikina Pula (Izvor: <https://www.facebook.com/UdrugaBirikinaPula>)

Slika 18. Udruga Birikina Pula Izvor: <https://www.facebook.com/UdrugaBirikinaPula>)

Slika 19. Raspored radionica udruge Birikina (Izvor: <https://www.facebook.com/UdrugaBirikinaPula>)

Slika 20. Art Studio Pula- Dani stvaralaštva u Vodnjanu (Izvor: <https://www.facebook.com/Art-studio-Pula-224009097631784/>)

Slika 21. Dani stvaralaštva u Vodnjanu (Izvor: <https://www.facebook.com/Art-studio-Pula-224009097631784/>)

Slika 22. Stablo Pajason (Malezija) (Izvor: fotografirao autor rada)

Slika 23. Plaža (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 24. Ljepota neba (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 25. Morsko dno (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 26. Špilja i pustinja (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 27. Tundra (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 28. Tundra (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 29. Mjesec (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 30. Radišni mravi (Izvor: fotografirala autorica rada)

Slika 31. Centralna Afrika (Izvor: fotografirala autorica rada)

SAŽETAK

Poticanje kreativnosti neće povećati šanse kod djeteta da postane slijedeći Picasso, već će mu rad na kreativnosti poticati kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj. Dok djeca manipuliraju kistom, poboljšavaju se njihove fine motoričke sposobnosti. Brojeći dijelove i boje, oni uče osnove matematike. Kada djeca eksperimentiraju s materijalima, bave se naukom. Najvažnije je da se djeca osjećaju dobro dok stvaraju, jer umjetnost pomaže povećati samopouzdanje. Razne likovne i umjetničke radionice kod djeteta stvaraju osjećaj pozitivne slike o sebi, razvijaju samopouzdanje, maštu i kreativnost.

Ključne riječi: Dječji crtež, dobrobit, nadarenost, predškolske ustanove, likovne radionice, Pula

SUMMARY

Encouraging creativity will not increase a child's chances of becoming the next Picasso, but working on creativity will encourage him to work on mental, social and emotional development. As children manipulate the brush, their fine motor skills improve. By counting parts and colors, they learn the basics of math. When children experiment with materials, they engage in science. Most importantly, when children feel good while creating, because art helps increase self-confidence. Various art and art workshops create a child's sense of positive self-image, self-confidence and stimulate imagination and creativity about the world in which they live.

Keywords: Children's drawing, well-being, talent, preschool institutions, art workshops, Pula